

רשימות

בפרשת השבוע

פרשת ויקרא

פרק א' פסוק א'

ויקרא אל משה

במדרש רבי תנחומא מובא דרשה על מילים אלו וזה לשונו: זה שאמר הכתוב [משלי כט כג] "גאות אדם תשפילנו, ושפל רוח יתמוך כבוד", כל מי שרודף אחר שררה, שררה בורחת ממנו, וכל מי שבורח משררה, שררה רודפת אחריו... ומשה ברח מן השררה, בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא [שמות ג י'] "ועתה לך ואשלחך אל פרעה", [שמות ד יג] "ויאמר בי אדני שלח נא ביד תשלח", אמר רבי לוי, שבעה ימים היה הקדוש ברוך הוא מפתה למשה בסנה לשלחו, והוא משיבו, שלח נא ביד תשלח, שנאמר [שמות ד י'] "ויאמר משה אל ה' בי אדני, לא איש דברים אנכי גם מתמול וגו'", אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך שסופך לילך, כיון שהלך ואמר [שמות ט א] "כה אמר ה' אלהי העברים שלח את עמי ויעבדוני", אמר אותו רשע [שמות ה ב] "מי ה'", התחיל משה אומר, אני כבר עשיתי שליחותי, הלך וישב לו, [היה עניו מאוד שאפילו לעמוד לא רצה שהיה גבוה מכולם, ולכן בא הלשון ישב], אמר ליה הקדוש ברוך הוא, ישבת לך? [שמות ו יא] "בא דבר אל פרעה מלך מצרים", וכן על כל דבור ודבור [שמות ז טו] "לך אל פרעה", [שמות ח טז] "השכם בבקר והתיצב לפני פרעה", ללמדך שהיה בורח מן השררה, לסוף הוציאם ממצרים, וקרע להם את הים, והביאם אל המדבר, והוריד להם את המן, והעלה להם את הבאר, והגיז להם את השלו, ועשה את המשכן, ואמר, מכאן ואילך מה יש לי לעשות, עמד וישב לו. אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך, יש לי מלאכה גדולה מכל מה שעשית, יש לך ללמד לישראל טומאה וטהרה, להזהירן היאך יהיו מקריבין בני קרבן לפני, שנאמר "ויקרא אל משה דבר אל בני ישראל, אדם כי יקריב מכם קרבן", משה ברח מן השררה ורדפה אחריו, לקיים מה שנאמר [משלי כט כג] "גאות אדם תשפילנו ושפל רוח יתמוך כבוד", זה משה, שנאמר בו [תהלים ח ו] "ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו".

יש לדייק ממדרש זה, שגם אחרי שמשה רבינו היה כבר למלך כמו שנאמר "ויהי בישראל מלך" [כ"כ בחזקוני, עוד מצינו כעין זה בפרשת מטות שבני גד ובני ראובן דברו אל משה רבינו כדברם אל מלך שאמרו כמה פעמים את הלשון "עבדיך" עיי"ש], גם אז רצה לחזור למקומו ולברוח מהכבוד, ואמר עשיתי מה שנאמר לי, ולכן "עמד וישב לו", ולא חשב שהוא צריך להמשיך ולהנהיג ובודאי היו הרבה דברים שהיו צריכים לו בהנהגת העם, וזאת משום שהוא עניו מכל אדם, אך אצל כל אדם ברגע שניתנה לו הגדולה אינו יורד משם, ורואים זאת משאול המלך [מובא במדרש שהבאנו עיין שם] שרק בתחילה ברח מן השררה והיה נחבא אל הכלים ואמר להם איני ראוי למלכות, אך לאחר שנבחר למלך לא אמר כן יותר, וזאת מכיון שברח מהשררה והיא כבר השיגה אותו.

כל ענין זה צריך ביאור אם הוא עניו מכל אדם ולא מדבר אליו שררה, מהו שכר זה שיבא אליו [שכך משמע במדרש], הרי הוא ברח מזה כי אינו מעונין בזה, ואולי אפילו זה עונש בשבילו.

י"ל שהמציאות היא וכך הוא טבע האדם שכבוד הוא דבר חיובי המביא הנאה לאדם הרגיל, אלא שמשה רבינו בגלל שהיה עניו מכל האדם ברח מהכבוד כי חשב שלא מגיע לו כבוד גדול זה, או שבורח מהכבוד כי פחד שיביא אותו לידי גאווה או עבירה וכמו שמצינו [דברים יז כ] "לבלתי רום לבבו מאחיו", ואז יבוא לידי עבירה.

אך אם הכבוד בא אליו ורודף אחריו והשררה היא בשביל עניו רוחני שכך העם יעריץ אותו ויבואו לשמוע את דברי תורתו, כמו בפרשתינו שמשה רבינו ילמד את ישראל הלכות טומאה וטהרה, וקרבות, הרי זה שכר כשר, ואפילו שהוא עניו ומעצמו לא היה מבקש זאת, אך בודאי אם ה' קורא לו ועל ידי הכבוד יוכל ללמד הדינים לישראל, וגם לעזור לבני ישראל במדבר אפילו שבדרך אגב הביא לו כבוד, על זה נאמר שהשררה רודפת אחריו, שהוא דבר גדול.

היוצא ביומי דניסן

הנה השו"ע בסימן רכ"ו כתב "היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין פרח אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם, ואינו מברך אלא פעם אחת בכל שנה ושנה, ואם איחר לברך עד אחר שגדלו הפירות לא יברך עוד".

א. לכאורה אם הפרחים של לבלוב העצים גם מריחים טוב, אז לכאורה יצטרך לברך חוץ מברכת האילנות גם את ברכת הריח שהוא "בורא עצי בשמים", וכמו למשל אם נטל תפוח לאכלו ולפני שאכלו נדף ריחו בטוב, מברך שנתן ריח טוב בפירות, ואחר כך מברך העץ, אך יתכן לומר שכאן הדבר שונה שהרי נאמר בלשון הברכה "להנות בהם בני אדם", ולא מזכיר איזו הנאה ואולי כולל כל ההנאות, וממילא ברכה אחת תספיק. וצ"ע.

ב. הנה רוב האנשים מברכים בחודש ניסן כלשון הגמרא, ואפילו שהתחילו העצים לבלב קודם ועל פי הפוסקים אין צריך לברך דוקא בניסן, אך הם רוצים לקיים גם את דברי חכמי הקבלה שאומרים שיש ענין לברך דוקא בניסן, ויש להבין זאת אם הולך למקום מסוים שבו יש את העצים ואז הולך הוא בחודש ניסן, אך יש להעיר במי שיש לו עצים בכניסה לביתו ומריחים ומלבלבים כבר בחודש אדר, שכאורה אז יצטרך לברך מיד, כי מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, ואף שכתב בשו"ת מהרי"ל [סימן קמג] שאם אחד ראה פרי חדש מקודם עדיין יכול לברך שהחיינו כיון שעדיין יש לו שמחה והביא ראה מברכת האילנות שיכול לברך כל זמן שעדיין יש לו שמחה מהעצים כל זמן שלא גדלו הפירות. ע"כ, אך י"ל שכל זה אם השאלה היא האם עדיין יכול לברך אף שכבר ראה מקודם, ועל זה המהרי"ל אומר שעדיין יכול לברך כיון שעדיין שמח, אך אם השאלה היא בפעם הראשונה כשרואה ונהנה האם עליו לברך עכשיו, ודאי התשובה תהיה שיברך מיד, וכמו בברכת שהחיינו שבפעם הראשונה מברך מיד שהחיינו, שמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה ובפרט כאן שאפשר והאילנות לא ילבלבו יותר, כי מי ערב לו שיהיו שם למחר. [עוד י"ל שאם רק מין אחד מלבלב כעת ורוב האילנות מלבלבין מאוחר יותר, שיוכל לברך בזמן רוב האילנות, כיון שאז נהנה יותר והנפש מתפעלת יותר].

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר
הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו
haseforim@gmail.com